

L-Iżvilupp tal-Lingwa fit-Tfal mit-Twelid sa 5 Snin

L-ewwel ftit snin fil-hajja ta' kull tifel u tifla huwa żmien ta' żvilupp instensiv kemm fil-gisem kif ukoll fil-moħħ. Il-lingwa ukoll tiżviluppa f' dawn l-ewwel snin.

0 - 3 xhur

It-tfal ma jitwildux jitekellmu u għall-bidu ma jkunux jifhmu dak li tgħidilhom, pero' anki tarbija tat-twelid tkun qed tisma' dak kollu li jkun għaddej madwarha, tant li t-tfal jieħdu qata' jekk ikun hemm xi hoss qawwi li ma jkunux qed jistennewh. Sakemm tagħlaq 3 xhur tarbija tkun kapaċi tagħraf l-ilhna u l-vuċijiet mill-hsejjes kollha l-oħrajn li tisma'. Tfal ta' din l-eta' jibdew anki iduru lejn l-ilhna tal-ġenituri tagħhom, u jikkalmaw meta' tkellimhom b'mod kalm. Żgur tinnutaw ukoll li t-trabi jkollhom bikjiet differenti skond jekk għandhomx il-ġuħ, jew jekk iridukx terfagħhom jew ikunu miġugħa.

4 - 6 xhur

Wahda mill-ewwel kliem li t-tfal jibdew jifhmu hija l-kelma "le". Sakemm ikollhom 4 jew 6 xhur jibdew jagħtu hafna kas tat-ton li l-adulti jużaw biex jitekellmu, u jkunu jafu intix qed tifrah bihom jew tirrabja magħhom. Jibdew ukoll jifirħu bil-ġugarelli li jagħmlu l-hsejjes, u meta' jisimhu hoss ġdid jieqfu biex jisimghuh aħjar. Ta' din l-eta' it-tarbija tibda tgedwed hafna, tant li tkun tinstema' bħallikieku qed titkellem. Il-hsejjes /p/, /b/, u /m/ ikunu ġa qed jinstemgħu ċari.

7 - 12 xhur

L-eta' ta' bejn 7 xhur u sena huwa żmien eċċitanti fl-iżvilupp tal-lingwa tat-tfal, għax jibdew juruk iktar u iktar li qed jisimghuk meta' tkellimhom, iħarsu lejku meta' tgħajtilhom b'isimhom u jieħdu pjaċir b'logħob sempliċi bħal "Peep po", "Dghajsa bettija", u "*Round and round the garden*". Ikun bejn wiehed u iehor lejn dawn l-etajiet ukoll li tibda tinduna li t-tfal ikunu qed jgħarfu ċerta ismijiet ta' affarijiet komuni jew ta' nies importanti għalihom, bħal *karozza*, *pupa*, *qattus*, *Nanna* u oħrajn. It-tfal ta' din l-eta' jibdew ukoll jużaw hafna kliem li ma jinftiehemx mill-adult, pero' dan ikun differenti mit-tgedwid tat-trabi għax issa jibdew jużaw iktar konsonanti u vokali qosra. Jibdew jgħidu l-ewwel kelmiet ukoll!

1 - 2 snin

Minn sena sa sentejn it-tfal jibdew jippuntaw lejn stampi ta' l-affarijiet fil-kotba meta ssemmihom, u anki lejn xi partijiet tal-ġisem bħal *għajnejn* u *imnieher*. Jibdew ukoll jifhmu kmand sempliċi bħal "tini l-pupu", jew anki mistoqsijiet sempliċi, bħal "fejn hi l-karozza?". Ikunu jhobbu jisimghu stejjer qosra u 'rhymes' bħal *Baa baa black sheep* u *Twinkle twinkle little star*. It-tfal kollha jhobbu jisimghu l-istess haġa rrepetuta hafna drabi! Jibdew jgħidu iktar u iktar kliem ma' kull xhar li jgħaddi u l-konsonanti fil-bidu tal-kliem jibdew jinstemgħu iktar ċari.

2 - 3 snin

Sa sentejn it-tfal ikunu jgħidu bħal qisu 50 kelma u ftit wara jibdew anki jgħaqqdu żewġ kelmiet flimkien, eżempju "Le ħobż" jew "Waqa' bottle!". Sa 3 snin jibdew jgħaqqdu anki 3 kliem flimkien, eżempju "mama mur nanna". Bejn sentejn u 3 snin jibdew jifhmu aġġettivi kontra xulxin, bħal *kbir/żgħir*, *nadif/maħmuġ*, *mimli/vojt*.

3 - 4 snin

Is-sentenzi jibdew jitwalu anki iktar issa għax it-tfal jibdew jgħaqqdu 4 kelmiet flimkien, jew anki iktar. Jibdew jitekellmu dwar affarijiet li għaw l-iskola, jew meta' ħargu man-nanniet, jew dwar tfal

ohra shabhom. Sakemm ikunu għalqu 4 snin it-tfal ikunu qed jitmellmu hafna iktar ċar u nies ohra li ma jkunux jafuhom sew ukoll ikunu jistgħu jifhmu hafna minn dak li jkunu qed jgħidu. Ir-/r/ hija waħda mill-aħħar hsejjes li jiżviluppaw, is-soltu sa 4 snin jew anki ftit iktar iddum. Mhux it-tfal kollha jgħaddu minn fażi ta' temtim f'dawn l-etajiet, pero' kultant tigrri imbagħad johorgu minnha wahedhom.

4 – 5 snin

S'issa it-tfal ikunu jifhmu kwazi kollox li tgħidilhom. Ikunu jieħdu pjaċir jisimgħu l-istejjer, u jkunu kapaċi jirrispondu mistoqsijiet sempliċi dwarhom. Ikunu tgħallmu jitmellmu ċar, u b'sentenzi twal u ddettaljati, per eżempju “Morna l-baħar imma kellna mmorru d-dar kmieni għax il-mummy kienet marida”. Ikunu kapaċi jzommu mas-suġġett huma u jirrakkontaw storja twila. Sa 5 snin it-tfal ikunu jiftiehm u f'kollox meta jitmellmu u l-hsejjes kollha jkunu ċari hafna.

Jekk bhala ġenituri tinnutaw li t-tfal tagħkom mhux qed jifhmu jew jitmellmu bizzejed għall-eta' tagħhom, jew jekk ikollkom xi mistoqsijiet li tridu tiċċaraw, tistgħu tikkuntattjaw l-*Speech Language Department* fuq 21230822 biex tagħmlu appuntament ma' *Speech Language Pathologist* fil-lokali tagħkom. Il-website tad-Dipartiment tinsab fuq www.speechlanguage.gov.mt

Edwina Gouder
Senior Speech Language Pathologist
Lulju 2010